

Informatiebrochure lokale tellingen van personen in een situatie van dak- of thuisloosheid

In opdracht van Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, voert het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG) een **point-in-time telling dak- en thuisloosheid** uit in **tien regio's in Vlaanderen**, zoals het grondgebied van **bovenlokale netwerken dak- en thuisloosheid of eerstelijnszones**. Dit onderzoek gebeurt in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting.

Een **point-in-time telling** betekent dat op één afgesproken dag alle dak- en thuisloze personen in een regio in kaart gebracht worden. We definiëren dak- en thuisloosheid aan de hand van de **ETHOS Light typologie** (zie onderaan). Met deze lokale tellingen willen we meer inzicht krijgen in het aantal dak- of thuisloze personen, hun verblijfsituatie, enkele profielkenmerken en de profielkenmerken van een aantal specifieke groepen (bijvoorbeeld jongvolwassenen en personen die tijdelijk bij familie of vrienden verblijven).

In deze **informatiebrochure** vindt u meer informatie over de situering van deze lokale tellingen, de verschillende fasen van een lokale telling, het takenpakket van de lokale coördinator, de ondersteuning door het onderzoeksteam en de kandidaatstelling en selectieprocedure.

Heeft u **vragen** over de lokale tellingen, de kandidaatstelling of deze informatiebrochure, neem gerust contact op met Prof. Koen Hermans en Nana Mertens via nana.mertens@kuleuven.be of 016 32 52 16.

Situering van de lokale tellingen dak- en thuisloosheid

De MEHOBEL-studie¹ ontwikkelde een wetenschappelijk onderbouwde en maatschappelijk afgetoetste strategie om dak- en thuisloosheid in België op een consistente wijze te monitoren. De strategie bestaat uit de combinatie van een aantal specifieke methoden die verschillende aspecten van de populatie in beeld brengen. Eén van de methoden is een **point-in time telling**. Een telling laat toe om de totale populatie van dak- en thuisloze personen in kaart te brengen samen met enkele profielkenmerken van deze groep. Deze methode vertrekt van een intensieve samenwerking met alle diensten die rechtstreeks of onrechtstreeks met dak- en thuisloze personen in contact komen. Op een bepaald moment wordt een telling georganiseerd in een geografisch afgebakende ruimte. Tijdens deze teldag vullen alle diensten voor **alle personen die dak- of thuisloos zijn** en een **link hebben met de regio** een korte vragenlijst in. De voordelen van deze methode zijn: (1) het brengt enkele profielkenmerken in beeld waardoor een meer gericht en onderbouwd beleid gevoerd kan worden, (2) er is bijzondere aandacht voor ‘verborgen dak- en thuisloze personen’ (personen die tijdelijk bij vrienden of familie verblijven of personen die in niet-conventionele woningen verblijven), (3) de telling is gebaseerd op een intensieve samenwerking tussen alle betrokken diensten in de regio waardoor ook het draagvlak voor een gemeenschappelijke aanpak van de problematiek groeit, (4) niet enkel organisaties of diensten specifiek voor dak- en thuisloze personen maar ook laagdrempelige diensten, buurtwerkingen, reguliere eerstelijnsdiensten, voorzieningen in de jeugdhulp, GGZ-diensten en gevangnissen nemen deel aan de telling.

Deze tellingsmethode werd in de afgelopen twee jaar verder op punt gesteld door het onderzoeksteam van LUCAS KU Leuven en met de steun van de Koning Boudewijnstichting in **2020** toegepast in drie Vlaamse en twee Waalse steden en regio's (Gent, provincie Limburg, Luik en Aarlen). In **2021** worden tellingen georganiseerd in Zuid-West-Vlaanderen, eerstelijnszone Bravio (eerstelijnszone rond Vilvoorde), Namen en Charleroi. Voor de Waalse tellingen wordt er samengewerkt met een Franstalig onderzoeksteam onder leiding van Prof. Martin Wagener (UCLouvain) die dezelfde methode toepast. Op basis van deze tellingen werd een praktische handleiding samengesteld (zie bijlage van deze mail).

In het Actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid 2020-2024 gaat **de Vlaamse Regering** het engagement aan om de wetenschappelijke begeleiding en de verwerking van de lokale tellingen op initiatief van lokale besturen te ondersteunen. Het is immers absoluut noodzakelijk dat de tellingen op de verschillende locaties op een uniforme manier worden uitgevoerd om tot onderling vergelijkbare gegevens te komen die ook gebruikt kunnen worden voor een extrapolatie naar het niveau van het Vlaamse Gewest.

¹ Voor meer informatie: Demaerschalk, E., Italiano, P., Mondelaers, N., Steenssens, K., Schepers, W., Bircan, T., Nicaise, I., Van Regenmortel, T., Jacquemain, M. & Hermans, K. (2018). MEHOBEL - Measuring Homelessness In Belgium.

Hoe werkt een point-in-time-telling

Een telling is een **proces van tien maanden** waarin intensief wordt samengewerkt met de lokale diensten in de regio die (on)rechtstreeks contact hebben met de doelgroep van de telling. Lokale diensten vullen op de teldag een vragenlijst in voor elke dak- of thuisloze persoon in de regio. Deze vragenlijst omvat vragen over de verblijfsituatie van de persoon, profielkenmerken en kenmerken over de dak- of thuisloze situatie. De samenwerking met de lokale diensten is dus van groot belang voor het succesvolle verloop van de telling.

Een point-in-time-telling bestaat uit acht fasen die we hieronder beschrijven.

FASE 1. Politieke goedkeuring door lokaal bestuur

De eerste stap van een telling is dat het lokaal bestuur formeel akkoord gaat met de organisatie van een telling. Dat betekent ook dat het betrokken lokale bestuur bereid is om de coördinatie van de telling op zich te nemen. Zij duiden vervolgens de lokale coördinator van de telling aan. Indien de telling op bovenlokaal niveau wordt georganiseerd, dan is een formeel akkoord van alle betrokken lokale besturen vereist. We vragen om deze formele goedkeuring reeds toe te voegen aan de kandidaatstelling.

FASE 2. Installatie van een lokale stuurgroep

In een tweede fase wordt een lokale stuurgroep samengesteld bestaande uit de kernpartners van de telling in de regio. Het gaat hierbij om de stadsdiensten, het OCMW en het CAW. Daarnaast wordt per locatie bekeken welke andere lokale diensten en organisaties kunnen aansluiten. Het is belangrijk om ook de vertegenwoordiging van de laagdrempelige diensten te voorzien. De lokale coördinator bereidt deze stuurgroep voor en maakt samen met het OCMW een inventaris van alle relevante lokale diensten met contactpersonen. Die lijst wordt verder aangevuld door de leden van de stuurgroep.

FASE 3. Kick-off van de telling voor de lokale diensten

In de derde fase organiseert de lokale coördinator een Kick-off of startdag voor alle lokale diensten die (on)rechtstreeks met dak- en thuisloze personen in de regio in contact komen. Deze Kick-off wordt vier maanden vóór de teldag georganiseerd en heeft als doel om de methodologie uit te leggen, draagvlak te creëren en af te toetsen of de diensten bereid zijn om mee te werken aan de telling. De telling staat of valt met het aantal diensten die meewerken aan de telling.

FASE 4. Informatiesessies voor de deelnemende diensten

In een volgende fase organiseert de lokale coördinator een aantal informatiesessies waarop verschillende clusters van diensten worden uitgenodigd (eerstelijnsdiensten, opvangcentra voor dak- en thuisloze personen, laagdrempelige diensten, instellingen, politie en NMBS). Deze informatiesessies vinden een maand vóór de teldag plaats. Op deze informatiesessies wordt vooral het middenkader van de teldiensten uitgenodigd. Zij moeten ervoor zorgen dat de informatie bij de praktijkwerkers terechtkomt.

FASE 5. Voorbereiding straattelling

Kiest een stad voor een aanvullende straattelling, dan wordt deze in deze fase uitgewerkt. Voorbereidend werk voor een straattelling bestaat uit: in kaart brengen van slaapplekken, organiseren van het telmoment en aantrekken van vrijwilligers. Essentieel in de straattelling is dat er op een moment geteld wordt dat de kans het grootst is dat personen buiten aan het slapen zijn, dus bij voorkeur na 22u of in de vroege ochtend. Daar waar mogelijk registreren de tellers een beperkt aantal profielkenmerken (bijvoorbeeld man, vrouw, kind). Personen worden niet gestoord of wakker gemaakt en hun privacy wordt gerespecteerd. De onderzoekers ondersteunen de organisatie van een straattelling als een stad hiervoor opteert.

FASE 6. De teldag

De teldag wordt bij voorkeur in dezelfde week georganiseerd als de straattelling. Om de vergelijkbaarheid met de tellingen van 2020-2021 te verhogen, worden de tellingen georganiseerd in oktober 2022. Alle betrokken telpartners vullen de vragenlijsten in en bezorgen deze aan de onderzoekers. De onderzoekers zijn beschikbaar voor vragen. De vragenlijsten worden online ingevuld. De onderzoekers beheren de databank en zorgen ervoor dat de gegevens anoniem verwerkt worden.

FASE 7. Bespreking resultaten met telpartners

De onderzoekers verwerken eerst de gegevens en identificeren en verwijderen de dubbeltellingen. De betrokken diensten krijgen de kans om feedback te geven op de resultaten van de eerste analyses. Dit laat toe om de kwantitatieve gegevens samen met de betrokken partners te interpreteren. Op basis daarvan finaliseren de onderzoekers de data-analyses en voegen de interpretaties van de telpartners toe aan het rapport.

FASE 8. Finalisering en eindrapportage

De onderzoekers maken een PowerPointpresentatie met de belangrijkste resultaten voor elke locatie. Deze cijferrapporten worden op een uniforme wijze opgemaakt. Op basis van de lokale gegevens maken de onderzoekers ook een extrapolatie voor Vlaanderen.

Takenpakket van de lokale coördinator

De telling gebeurt onder leiding van een **lokale coördinator** die door de deelnemende regio wordt aangesteld. Bij grote regio's kunnen er meerdere lokale coördinatoren aangesteld worden. We gaan uit van een halftijdse beschikbaarheid gedurende de tien maanden van de telling (afhankelijk van de grootte van de regio). Het **takenpakket** van de lokale coördinator bestaat o.m. uit:

1. De **goedkeuring van het lokaal bestuur** of van de lokale besturen verkrijgen. Dit impliceert de goedkeuring van de stad/steden en OCMW('s). Hierbij aansluitend zullen mogelijks overeenkomsten met diensten dienen te worden opgesteld ter goedkeuring van gegevensverzameling.
2. Aanwezig zijn tijdens de **lerende netwerken** die georganiseerd worden door het onderzoeksteam. Tijdens deze netwerkdagen begeleidt het onderzoeksteam de lokale coördinatoren van de verschillende regio's bij de organisatie van de telling. De lokale coördinatoren leren de verschillende stappen van de telling en kunnen vragen stellen aan het onderzoeksteam en de andere lokale coördinatoren over de praktische organisatie van de telling.
3. De **samenstelling van de stuurgroep** waarin de voornaamste lokale diensten vertegenwoordigd zijn en nadien de **voorbereiding** van de stuurgroep en de **uitvoering** van de beslissingen.
4. Het opstellen van een **inventaris** van de lokale diensten die rechtstreeks of onrechtstreeks in contact komen met de doelgroep van de telling. Dit gebeurt in samenwerking met de stuurgroep.
5. Het **informer en motiveren van de lokale diensten** over de telling, bijvoorbeeld via een brochure. Dit gebeurt in samenwerking met de stuurgroep.
6. De **organisatie van een Kick off of startdag** waarin de dak- en thuislozentelling voor de eerste keer wordt voorgesteld. Dit gebeurt in samenwerking met de stuurgroep.
7. De **organisatie van de informatiesessies** om de diensten en organisaties verder te informeren en te motiveren om mee te tellen. De lokale coördinator is verantwoordelijk voor het bespreken van de informatie uit de handleiding met de betrokken diensten.
8. Het **informer van de doelgroep** over de telling, bijvoorbeeld via een affiche met informatie over de telling (waar, wat, wanneer, hoe). Dit gebeurt in samenwerking met de stuurgroep.
9. Het **beantwoorden van vragen van de deelnemende diensten** tijdens de week van de telling en op de teldag zelf. De lokale coördinator is tijdens deze periode steeds beschikbaar via e-mail en telefoon. Na de teldag worden er **herinneringen** verstuurd om de diensten en organisaties aan te moedigen de vragenlijsten tijdig in te dienen.
10. Op de teldag **aanwezig zijn op het terrein**. De lokale coördinator kan langsgaan bij de deelnemende diensten en eventueel ook meetellen.
11. De organisatie van de **focusgroepen** met de deelnemende diensten en organisaties om de voorlopige resultaten van de telling te interpreteren (zie fase 7 van de telling).

12. Het verspreiden van de **resultaten** van de telling aan de meetellende lokale diensten. De lokale coördinator rapporteert aan de onderzoekers de resultaten van deze bespreking.

Methodologische ondersteuning door het onderzoeksteam

Een **onderzoeksteam** van het Steunpunt WVG biedt de methodologische ondersteuning van deze telling. Dit onderzoeksteam ondersteunde ook de tellingen in Leuven, Limburg en Gent in 2020 en in Zuid-West-Vlaanderen en de eerstelijnszone Bravio in 2021. De resultaten van deze tellingen kan u vinden via www.dakenthuisloosheid.be.

De stuurgroep op Vlaams niveau wordt samengesteld door de Vlaamse overheid. Het onderzoeksteam bereidt deze vergaderingen voor. De onderzoekers organiseren een **Kick off** op 25 november 2021 om alle regio's te informeren over de lokale tellingen. Op 8 december (9.00-10.30u) en 10 december 2021 (13.00-14.30u) voorzien de onderzoekers twee **vragensessies** waarop de geïnteresseerdere regio's bijkomende vragen kunnen stellen over de telling en de kandidaatstelling.

Nadat alle geïnteresseerde regio's zich kandidaat hebben gesteld, volgt in februari 2022 de **selectieprocedure** door de stuurgroep op Vlaams niveau. Nadien volgt het eerste **lerende netwerk** voor de lokale coördinatoren van de deelnemende regio's. De onderzoekers leiden deze netwerken en informeren de lokale coördinatoren zodat zij de verschillende fasen van een telling kunnen doorlopen. In de periode maart tot juni 2022 komt dit lerend netwerk vier keer samen over de volgende thema's:

1. Taken van de lokale coördinator
2. Organisatie van een lokale stuurgroep
3. Opstellen van een inventaris van lokale diensten
4. Voorbereiding van de lokale Kick off en de organisatie van lokale informatiesessies.

De **teldag** van de telling zal eind oktober 2022 georganiseerd worden. Na de telling komt het lerend netwerk nog twee keer samen rond volgende thema's:

5. Procesevaluatie van de telling
6. Voorbereiding van de terugkoppeling van de eerste resultaten van de telling.

Ten slotte staat het onderzoeksteam in voor de **analyse van de resultaten**. Nadat de gegevens verzameld zijn, identificeren en verwijderen de onderzoekers eerst alle dubbeltellingen. Vervolgens wordt per locatie een rapportering opgemaakt in de vorm van een PowerPointpresentatie die tabellen bevat over het aantal personen, de specifieke verblijfplaats volgens de ETHOS-light categorieën en de profielkenmerken. Daarnaast worden elke specifieke subgroepen aan de hand van tabellen toegelicht. Dit betekent dat de onderzoekers een tiental cijferrapporten opmaken. Verder maken de onderzoekers een

presentatie per locatie die door de lokale coördinator in de regio kan gedeeld worden met alle diensten die meetelden.

Kandidaatstelling en selectieprocedure

Regio's die geïnteresseerd zijn om een point-in-time telling te organiseren, kunnen zich **kandidaat** stellen tot en met **20 februari 2022**. De kandidaatstelling kan bezorgd worden aan nana.mertens@kuleuven.be en omvat:

- Motivatie voor deelname aan de lokale telling
- Een omschrijving van de steden en gemeenten die tot uw regio behoren
- De contactgegevens van de lokale coördinator(en)
- De formele politieke goedkeuring van het lokaal bestuur of de lokale besturen.

We verwachten een duidelijk engagement van de betrokken lokale besturen zowel op het politieke als op het praktijkniveau. Op het politieke niveau verwachten we dat de betrokken lokale besturen akkoord gaan met de telling. Op het praktische niveau verwachten we dat de lokale besturen een lokale coördinator aanduiden die deelneemt aan het lerend netwerk en de taken die hierboven zijn opgelijst, op zich neemt.

Nadien volgt een **selectieprocedure** waarbij maximum tien regio's gekozen worden om deel te nemen aan de lokale tellingen. Hierbij houden we rekening met de grootte van de regio, de geografische spreiding van de regio's en de verhouding tussen het aantal landelijke en stedelijke regio's. Dit doen we ook om de extrapolaties voor Vlaanderen zo betrouwbaar mogelijk te maken. De stuurgroep van dit project, bestaande uit vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid, de koepelorganisaties, de ondersteuningsstructuren en de gebruikersorganisaties, neemt de finale beslissing. We contacteren alle regio's die zich kandidaat stelden of ze al dan niet geselecteerd werden en geven feedback over de selectieprocedure.

Tijdslijn van de lokale tellingen

November 2021 - februari 2022: Vlaamse kick-off, vragensessies en finale kandidaatstelling door de geïnteresseerde regio's.

Maart 2022 - september 2022: lerende netwerken om de lokale coördinatoren te informeren en instrueren over de noodzakelijke voorbereiding die lokaal georganiseerd moeten worden.

Oktober 2022 - maart 2023: teldag, verwerking van de resultaten en lokale terugkoppeling van resultaten en finale rapportering door het onderzoeksteam.

Definitie dak- en thuisloosheid: ETHOS Light + dreigende uithuiszetting

Operationele categorie	Definitie/verblijfsituatie
1. In openbare ruimte	Personen die leven in de publieke ruimte.
2. In noodopvang	Personen die in laagdrempelige en kortdurende opvang verblijven. <i>De winter- of nachtopvang.</i>
3. In opvang voor thuislozen	Personen die in opvangcentra of tijdelijke huisvesting verblijven. <i>Bijvoorbeeld crisisopvang, residentiële opvang, begeleid wonen zonder eigen huurcontract, doorgangswoningen OCMW, hotel, jeugdherberg, vluchthuizen, niet erkende opvangcentra.</i>
4. Instellingsverlaters	a. Personen die binnen de maand volgend op de teldag de instelling verlaten zonder stabiele woonoplossing. b. Personen die langer verblijven in de instelling wegens gebrek aan een stabiele woonoplossing. <i>Gevangenis, psychiatrisch ziekenhuis/centrum, algemeen ziekenhuis, residentiële drughulpverlening, de bijzondere jeugdzorg, beschut wonen, LOI en opvangcentra Fedasil.</i>
5. In niet-conventionele woning	Personen die in niet-conventionele ruimtes of woningen verblijven. <i>Bijvoorbeeld een woning zonder huurcontract of basisvoorzieningen.</i> <i>Bijvoorbeeld een woonwagen, hut, garage, kraakpand, auto, tent.</i>
6. Bij familie of vrienden	Personen die tijdelijk inwonen bij familie en vrienden wegens gebrek aan eigen huisvesting.
+ In woning met dreigende uithuiszetting	Personen die de woning binnen de maand na de teldag moeten verlaten wegens: a. een betekend vonnis tot gerechtelijke uithuiszetting b. een beslissing onbewoonbaarheid c. een beslissing ongeschiktheid d. een verlopen opzegtermijn of een opzegtermijn die zal verlopen binnen de maand volgend op de teldag.